

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

ДОСВІД ЯПОНІЇ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЗЕМЕЛЬ

Міжнародна благодійна організація «Екологія – Право – Людина»

Досвід Японії у повоєнному відновленні земель

Автор: Соломія Баран

Фото на титульній сторінці: Меморіальний музей миру (м. Хіросіма), Getty Images

Львів 2022

Анотація. Основну увагу у цьому документі приділено політиці відновлення землі та ґрунтів, що здійснювалась у повоєнному відновленні Японії. Даний досвід може бути використано Україною в ході відновлення України після руйнувань, завданих злочинними діями російської федерації.

Вступ. Станом на серпень 1945 року, коли Японія зазнала поразки у Другій світовій війні, було зруйновано 215 міст загальною площею 64 500 гектарів. Більшість міст, за винятком історичних міст Кіото та Нара, були спалені в результаті повітряних бомбардувань військово-повітряних сил США. У наступному році 115 міст (загалом 63 153 га) були визнані містами, що постраждали від війни. Кількість смертей і тяжкість руйнувань були безпрецедентними в Хіросімі та Нагасакі, куди було скинуто атомні бомби, в Токію, де повітряні бомбардування повторювалися через його актуальність як столиці Японії та центру її промисловості. Незважаючи на це, уряд був рішуче налаштований відновити стан землі, про що свідчить створення Ради з реабілітації територій \постраждалих від війни та рішення Кабінету Міністрів Японії стосовно «Основної політики щодо планів відновлення постраждалих від війни територій». Основну увагу у цьому документі приділено політиці відновлення землі та ґрунтів.

Виклад основного матеріалу. У вересні 1946 року було прийнято та оприлюднено спеціальний закон про містобудування (пізніше скасований у квітні 1956 року). Закон базувався на попередньому законі про спеціальне містобудування. Однак, порівняно з попереднім, у новому законі більше уваги приділено відновленню землі, яке здійснювалося урядами префектур і муніципалітетами на основі розпорядження центрального уряду в існуючих міських районах. Щодо земельних ділянок, які планувалось відновити, закон передбачав обсяг і строк дії прав на користування ними або обсяг максимально отриманої вигоди від землі в період між її переданням у користування і примусовим здійсненням відновлення. Таким чином, у порівнянні з положеннями попереднього закону, під час реалізації проекту було приділено більше уваги захисту прав на землю. Крім того, до закону внесено деталізовані зміни, які включали положення про оптимізацію розмірів надмірно малої земельної ділянки під житлову забудову та розстрочення платежів за пайовий капітал. Крім того, в кожному районі міст мали бути створені «Комітети з відновлення землі» та «Комітети з перегляду компенсацій». Обов'язки та процес відбору членів «Комітету з відновлення землі» та «Комітету з перегляду компенсацій» були визначені в наказах та нормативних актах, створюючи правову базу, що узгоджувалась з чинним Законом «Про відновленні землі».

Якщо за старим законом передбачався обов'язковий внесок власника до 10% земельної ділянки до державної власності для здійснення заходів відновлення без компенсації, за новим - цей коефіцієнт збільшився до 15%. За внесок землі, що перевищує 15%, надавалася компенсація «за втрату землі». Однак, чинна Конституція, прийнята в 1946 році, детально захищає права людей і постало питання про те, що надання до 15% землі державі без компенсації не відповідає конституційним вимогам.

У результаті, постановою Сейму в 1949 році було внесено зміни, які включили положення про те, що «відповідальний орган зобов'язаний сплатити грошову суму, еквівалентну зменшенню загальної вартості землі переданої території, на підставі документів землеустрою, тим, хто володіє первісною ділянкою чи правами на неї як компенсацію за зменшення її вартості».

Прийнята в Японії «Основна політика планів реконструкції зруйнованих війною територій» встановила високі стандарти розвитку громадських об'єктів. Встановлено вимогу, щоб зелені зони та відкриті простори становили понад 10% площі міста. Отже, символічні дороги та дороги з деревами у великих містах були розроблені в проектах післявоєнної реконструкції.

Проте проекти післявоєнної відбудови не йшли гладко. Надзвичайна інфляція мала місце після хаосу війни, що негативно вплинуло на фінансовий стан центральних і місцевих органів влади. Разом із жорсткістю монетарної політики, за вказівками так званої групи фінансових консультантів із США, в 1949 році були внесені зміни до проектів післявоєнної реконструкції. Зокрема, територія рекультивациі, запланована для Токіо, найбільш постраждалого від війни міста в Японії, переглядалася кілька разів і зменшилася до 4958 га, тобто до чверті від початкового плану в 20 130 га. Згодом проект було завершено на 1274 гектарах, що становило лише 6,3% від загальної запланованої площі проекту. Оскільки проекти в провінційних містах здійснювались швидше ніж проекти в Токіо, скорочення обсягів там вдалося уникнути. З іншого боку, столиця Японії зазнала різкого скорочення обсягів відновлення земель.

Реабілітація землі в Японії характеризується використанням певного рівня юридичного примусу, тобто «примусового перепланування» як адміністративного заходу в рамках міського планування під час реалізації заходів відновлення. Асоціаціям із землевпорядкування, що складаються переважно із землевласників, було надано повноваження надавати землевласникам земельних ділянок, які відрізнялися від довоєнних земельних ділянок власників з точки зору розташування, родючості та розміру, навіть якщо власники не погоджувалися на пропоновані їм ділянки. Це повноваження ґрунтувалося на вимозі отримання згоди не менш як двох третин власників землі на статут та проект плану відновлення земель (при цьому площа земель, що перебували у їх власності, повинна була перевищувати дві третини загальної площі власників землі).

З іншого боку, на відміну від організації землеустрою шляхом об'єднання всіх постраждалих земель, з метою розвитку інфраструктури в містах, місцеві органи влади та громадські установи реалізували проекти через примусове перепланування за згодою згаданих вище комітетів, що склалися з представників землевласників. Останній метод досі використовується для відновлення землі для реконструкції після воєн та катастроф, і правова база для проведення таких дій створювалася та вдосконалювалася протягом майже 100 років спроб і помилок.

Список використаних джерел:

1. Norihiko Yanase Land Readjustment and Post-Disaster Reconstruction in Japan / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.jica.go.jp/jica-ri/publication/booksandreports/175nbg00000ltoak-att/LAND_READJUSTMENT_Chapter2_web.pdf
2. Cabinet Office of Japan. 2011. “Related Cabinet Meeting Materials on Economic Monthly Reports, Special Meeting Materials on Response to the Great East Japan Earthquake.” Tokyo: Government of Japan. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www5.cao.go.jp/keizai/bousai/pdf/keizaitekieikyoku.pdf
3. Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism of Japan (MLIT). 2012. “A Summary of the Great East Japan Earthquake and Tsunami Disaster Recovery Support Survey of Damaged Cities.” Tokyo: Government of Japan. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mlit.go.jp/common/000209868.pdf
4. Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism of Japan (MLIT). 2014. “Our Responses to the Great East Japan Earthquake for the Past One Year and Future Efforts.” Tokyo: Government of Japan. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mlit.go.jp/common/001039545.pdf